

NO. VII / 2004

ISSN 1301-2746

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YILLİĞİ
THE ANNUAL OF THE SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

Bilim Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Haluk ABBASOĞLU
Oluş ARIK
Tuncer BAYKARA
Jürgen BORCHHARDT
Vedat ÇELGIN
Bekir DENİZ
Refik DURU
Serra DURUGÖNÜL
Hansgerd HELLENKEMPER
Fahri IŞIK
Havva İŞKAN-IŞIK
Frank KOLB
Max KUNZE
Wolfram MARTINI
Gönül ÖNEY
Mehmet ÖZSAIT
Scott REDFORD
Oğuz TEKİN
Burhan VARKIVANÇ

Yayın Yönetim / Editing Management

Kayhan DÖRTLÜK
Tarkan KAHYA

Çeviriler / Translations

T. M. P. DUGGAN
İnci TÜRKOĞLU

Yazışma Adresi / Mailing Address

Barbaros Mah. Kocatepe Sk. No. 25
Kaleici 07100 ANTALYA-TURKEY

Tel: 0 (242) 243 42 74 • Fax: 0 (242) 243 80 13
akmed@akmed.org.tr
www.akmed.org.tr

Yapım / Production

Zero Prodüksiyon Ltd.

ISSN 1301-2746

İçindekiler

Mehmet Özhanlı	
“On the Cilician Origins of an Archaic ‘Cyprus’ Limestone Head”	1
Süleyman Bulut	
“Erken Dönem Likya Sikkelerinde Triskeles Motifi”	15
Muzaffer Demir	
“Peloponnesos Savaşı (İ.Ö. 431-404) Sırasında Karya ve Likya'ya Yönelik Atina Seferlerinin Amaçları: Yeni Bir Gözden Geçirme”	69
Ferim Tekoğlu	
“Kyme'den Bir Portre: Hephaistion”	101
T. M. P. Duggan	
“A short Account of Recorded Calamities (earthquakes and plagues) in Antalya Province and Adjacent and Related Areas Over the Past 2,300 Years - an Incomplete List, Comments and Observations”	123
Hatice Palaz Erdemir	
“Roma'nın Küçük Asya'da İdari Bir Meselesi: Bağımsız Şehirler”	171
Burhan Varkıvanç	
“Zum Fragment einer Bekrönung aus dem Museum von Side”	185
Taner Korkut	
“Niobe - Medea Trajedisi ? Pamphylia Labdi Üzerinde İşlenen Frizin İkonografisine Yeni Bir Bakış”	193
Recai Tekoğlu	
“Some Greek Inscriptions from Antalya”	217
Nevzat Çevik - Burhan Varkıvanç	
“An Evaluation of the Roman Rural Baths of Lycia in the Light of Two New Examples from Trebenna and Typallia”	223
Mehmet Aydın	
“Antakya ve Tarsus Eksenli İlk Dönem Hıristiyanlığı'na Bir Bakış”	251
Ayşe Aydın	
“Boğsak Adası'ndaki Merkezi Planlı Yapı”	263
Giray Ercenk	
“Şabkulu Baba Tekeli Ayaklanması”	279

Roma'nın Küçük Asya'da İdari Bir Meselesi: Bağımsız Şehirler

Hatice PALAZ ERDEMİR*

İ.Ö. 5. ve 4. yy.'larda Küçük Asya¹'nın batı kıyılardaki şehirlerin bağımsız şehir devletleri olarak yaşamaya olan tutkularının farkında olan bazı hükümdarlar bu bölgenin korucusunu oldukları iddiasıyla ortaya çıkarak kendi menfaatlerine uyan bazı şehirlere bir ayrıcalık olarak sözde "bağımsızlık" hakkı tanımladılar. Pers ve Lidya kralları savaş zamanında ordu ve donanmanın ihtiyacını karşılamak için gerekli eleman ve teçhizat talebi dışında bu şehirlerin içişlerine karışmamışlardır².

Büyük İskender'in Anadolu'ya yapmış olduğu sefer sırasında şehirlere tanımiş olduğu "bağımsızlık ve otonomi" hakkı, sadece o dönemde Yunan desteğini kazanmak için uygunlanmış olan kısa süreli bir politikaydı. Büyük İskender, Gaugamela Savaşı'ndan³ sonra Anadolu'da güç kazanınca şehirlere böyle bir hak tanımının artık bir anlamı olmadığını düşünerek Anadolu'daki şehirler arasında hiçbir ayrı yapmadı, hepsini aynı statü ile imparatorluğuna bağlamıştı. Büyük İskender'in halefi Antigonos, Yunan "bağımsızlık" düşüncesine olan duyarlılığı sebebiyle Anadolu'daki şehirleri "müttefik"ⁱ olarak ilan edip onları özgür bıraklığını belirtmişse de bu durum sadece kağıt üzerinde kalmıştır. Lysimakhos ise, bu konuda daha uyarlanabilir bir politika izleyerek kendisine itaat eden şehirleri liberalleştirmek üzere mükafatlandırırken, karşı çıkanları men ederek cezalandırdı. Aslında onun baskıcı idaresi altında Anadolu'daki şehirlerin hiçbirinde bağımsızlık ve özgürlükten söz etmek mümkün değildi. Lysimakhos'un hükümet idarecileri, bağımsız olarak ilan edilmiş olan şehirlerin anayasal, hukuki, ekonomik ve dini işlerine karışıyorlardı⁴.

Geç Cumhuriyet Dönemi'nde, şehirlerin bağımsızlık statüleri için belirli bir geleneksel anlayış ve tanımlama oluşmamıştı⁵. Müttefik arayı içindeki Roma bu durumu çok

* Yrd. Doç. Dr. Hatice Palaz Erdemir, Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı - Manisa.

Makaleyi okuma ve inceleme nezaketini göstererek yapıçı eleştirileri ile tashihinde yardımcı olan meslektaşlarım B. Günay ve eşi Yrd. Doç. Dr. M. Günay'a teşekkürlerimi sunarım.

¹ Bölgenin çeşitli isimlerinin kullanımı için bk. İnalcık 1976, 10-16; Memiş 1993, 26. İlkçağlar'da Küçük Asya (Asia Minor) olarak bilinen bölge bugünkü Anadolu'dur, metin içerisinde de bu kelime tercih edilmiştir.

² Lund 1992, 111-12.

³ Bosworth 1995, 12, 74-85, 94, 119, 261, 264.

⁴ y.dn. 2, 109-27.

⁵ Daha fazla bilgi için bk. Sherwin-White 1984, 58-70; Lintott 1993, 37.

İyi değerlendирerek bu şehirlere görev yüklenebilecek yerler gözüyle bakmaya başladı⁶. Bu arada doğu eyaletlerinin idari meseleleri ile ilgili olarak çıkarılmış olan bir kanun (*Iex provinciae*)⁷ bütün şehirler için bağlayıcılık arz ediyordu. Merkezi hükümetin haberi ve izni olmadan anayasının bu kanunu üzerinde bir değişiklik yapmak mümkün değildi. Gerçi bağımsız şehirler kendi şehirlerinin anayasalarını kanunlarının verdiği yetkiye dayanarak değiştirebilirlerdi⁸. Fakat bunların statüleri bile Roma Senatusu'nun veya diktatörün kendilerine tanımış olduğu hak ve yetkiye bağlıydı (ki şartsız değildi). Roma dilindeki kelime *libertas*⁹ aslında bugünkü "tam bağımsızlık" anlamını da tam karşılamamaktadır. Bu kavram, o dönemde Roma anlayışında şehirlerin kendi içişlerinde tamamıyla serbest oldukları ve savaş ve barış yapmaya karar verebilecekleri anlamına gelmiyordu. "Bağımsız" bir şehir, Roma Devleti'nin anayasal yapısının bir parçasıydı¹⁰.

Böylece, gerek Cumhuriyet Dönemi gerekse İmparatorluk devri Roması'nda şehirlere "bağımsızlık" statüleri şartlı olarak ve ancak Roma'nın kendi isteği ile verilmekteydi. Roma böyle bir bağımsızlık hakkını şehirlerin kendisine bağlılığını güven altına almak ve Roma Devleti'ne hizmet etmelerini sağlamak için tanıyordu. Bu şehirler, sadece Roma'ya hizmet etmekleri sürece bağımsızlıklarını koruyabiliyorlardı. Roma'nın ihtiyacı anında yardım etmeyi reddederlerse bağımsızlıklarını kaybediyorlardı. Mesela, İ.O. 88-7'de Roma ile Mithridates arasındaki Birinci Mithridates Savaşı sırasında Mytilene şehri Roma'ya yardım etmediği için bağımsızlık hakkı elinden alınmıştı¹¹. İmparatorluk Dönemi'nde devletin bu bağımsız şehirlere olan bakış açısı imparatorların uygulamalarıyla daha da açık bir hal almıştı. İ.O. 20'de İmparator Augustus, Kyzikos (Balkız) şehri otoritelerinin bir huzursuzluk çıkararak Roma vatandaşlarını öldürmesi nedeniyle bu şehrin bağımsızlık hakkını geri aldı. Diğer bağımsız şehirler, mesela, Pergamon (Bergama), Ephesos (Selçuk), Sardeis (Sarmustafa), Stratonikeia (Eskihisar), Bargylia (Varvil) ve Aphrodisias (Geyre) her ne kadar özgür olurlarsa olsunlar aynı şartlarda böyle bir uygulamaya tabi tutulurlardı. Fakat, bu şehirlerden bir kısmı uzunca bir süre Roma'ya itaatkar davranışarak ihtiyaç anında devletin yanında olduklarından bir süre daha bağımsızlıklarını korumuşlardır.

Bu arada Augustus'un Samoslular'ın İ.O. 20'deki bağımsızlık talebine karşı vermiş olduğu cevap, şehirlerin devlete bağlılığını vermiş olduğu değeri göstermesi bakımından önemlidir. Augustus cevabı mektubunda şöyle diyordu: "Bağımsızlık hakkını düşmana karşı bizim yanımızda savaşarak bize bağlılıklarından dolayı firtınaya tutulmuş olan Aphrodisiaslılar'dan başka hiçbir şehr'e tanımıyorum. Böyle önemli bir ayrıcalığı gelişigüzel, hiçbir sebep olmadan herkese tanırsam bunun hiçbir anlamı kalmaz"¹².

Gerçekten Roma'nın yeni ele geçirmiş olduğu yerleri güvenlik altında tutma kaygısı içerisinde olduğu düşünülürse şehirlerin Roma'ya hiçbir askeri destek sağlamadan sözde

6 Sherwin-White 1984, 236-7. Roma'da, bu fikir ilk kez Isthmos'ta Titus Flamininus'un İ.O. 196'daki deklarasyonu ile başlamıştır. Ayrıca bk. Lintott 1993, 37.

7 Bu kanunla ilgili geniş bilgi için bk. Palaz Erdemir (1998) 40 dn. 82.

8 Macro 1980, 676.

9 OCD2 "libertas" maddesi.

10 Last 1936, 436.

11 Gerçi Caesar bu şehrə bağımsızlık hakkını tekrar vermiştir, ancak bu da yine bir hizmet bekłentisi ile olsa gerektir.

12 Aphrodisias şehri İ.O. 2. yy.'da Roma ile iyi ilişkiler içinde olmuş ve Roma'nın yanında yer almıştır. Reynolds-Tannenbaum (1987) Vol. 12, giriş 1.

bağlı olmalarının Roma için hiçbir kıymeti yoktu. Mesela Anadolu'da Roma askeri gücü az ve yetersizdi. Bu nedenle bağımsız şehirler Roma'nın bu alandaki ihtiyacını karşılamak için önemli bir askeri güç kaynağı olmuştur. Bu şehirler yardım olarak Roma'ya askeri birlikler, gemiler ve teçhizat göndermişlerdir. Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemi'nde bağımsız şehirler Roma'ya haraç göndererek böylece devlete olan bağlılık ve saygılarını da göstermiş oluyorlardı. Fakat şehirlerin ve eyaletlerin sınırlarının kesin hatlarla çizilmemiş, Roma vergi ve haraçlarının toplanma şartlarının henüz düzenlenmemiş, eyalet idarecileri ile görevlilerin sorumluluklarının belirlenmemiş olması Roma'nın hakimi olduğu şehirler üzerinde pek çok anlaşmazlığın çıkmasına neden olmuştur.

Şehirlerin bağımsızlık statüsünü kazanmalarında coğrafi konumlarının da önemi büyüktü. Kyzikos'un ve Marmara'nın güney sahillerinin diğer küçük şehirleri olan Alexandreia Troas'ın (Ezine-Odunluk İskelesi arası), Parion (Karabiga), Lampsakos (Lapseki) ve Ilion (Hisarlık)'un konumları göz önünde bulundurulursa İ.O. 89 ile 73 yılları arasında, Birinci Mithridates Savaşı sırasında neden özellikle bu şehirlere bağımsızlık hakkı verilmiş olduğu anlaşılmaktır. Marmara Denizi kıyılarında doğudan batıya doğru Kios (Gemlik), Apameia (Bayramdere yakınılarında), Kyzikos, Parion, Lampsakos ve Ilion şehirleri bir savunma hattı oluşturmuşlardır. Bunlardan özellikle Kyzikos, Bosporos (İstanbul Boğazı), Thrakia (Trakya) ve Hellespontos (Çanakkale Boğazı)'dan gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı bir kilit noktası oluşturmuştur. Bu şehirler Pergamon Krallığı'na hiçbir zaman bağlanmamışlar ve Roma'nın Anadolu'ya girmiş olduğu yıllarda da Roma için önemli bir savunma gücü oluşturmuşlardır. Mithridates, Krallığı Pontos'ta bulunmasına rağmen Trakya'ya girerek oradan Anadolu'ya saldırlabilirdi. Mithridates Savaşları sırasında da gerçekten böyle olmuştu ve bunun bilincinde olan Roma, bu bölgenin güvenliğinin ancak ve ancak çevredeki şehirlerin desteği ile sağlanabileceğini anlamıştı. Fakat Roma İmparatorluk Dönemi'nde, bölgenin bu kuzeybatı kısmının tabii ve coğrafi yapısının istismara açık olmakla birlikte zengin ve verimli bir yer olması Roma'da bu bölgeyi vergiye bağlamak gibi bir düşüncenin oluşmasına neden olmuş olabilir. Ancak Pergamon Krallığı'nın bu şehirleri hiçbir zaman sınırları içerisinde almayaarak, onlardan sadece ihtiyaç anlarında yardım isteyerek faydalananmış olması Roma'nın Asia'daki şehirler üzerindeki politikasını da bir ölçüde etkilemiş olmalıdır.

Şehirlerin iç güvenlikleri de Roma için önemliydi, fakat şehirler bunu kendileri sağlamak zorundaydılar. Eşkiyalık faaliyetlerine açık olan yerler tabii olarak daha fazla itina gerektirmisse de Roma bunu kendi kaynakları ile gerçekleştiremezdi. Anadolu'nun haritası inceleinirse, o dönemde Roma'nın Asia Eyaleti'nin Karia ve Mysia¹³ bölgelerinin bu tür faaliyetlere açık olduğu ve Roma'nın bu bölgelerdeki şehirler ile özel bir dostluk bağı tesis ettiği görülmektedir.

Mesela Termessos şehri bağımsızlığını jeostratejik konumuna ve askeri önemine borçludur. Roma Anadolu'daki şehirlere nadiren bağımsızlık hakkı tanımamasına rağmen Termessos pek çok nedenden, özellikle konumundan dolayı, uzun süre bu hakka sahip olmuştur¹⁴. Zaten Termessos'a geniş ayrıcalıkların verilmesinin nedeni, şehrin Roma Devleti adına bölgenin güvenliğini sağlamış olmasıydı. Şehir anayolun hemen ilerisinde yükselen bir dağın (Solymos=Güllük Dağı) yamaçlarında yer almaktır ve bu nedenle bölgeye açılan bir kapı

¹³ Palaz Erdemir (1998) 185 dn. 26-27.

¹⁴ Suetonius 1920, Vespasian, VIII. Anabasis of Alexander, I. 27. 6-7; Abbott-Johnson 1968, 43; Winter 1966, 127-37.

durumundaydı. Böyle önemli bir mevkide yer alıp duvar ve kulelerle tahlkim edilmiş olan bu şehir aşağı kısımdan geçmekte olan yolu rahatlıkla kontrol edebiliyordu¹⁵. Pergamon kralları bunun bilincinde olduklarıdan bölge halkıyla iyi geçinmeye çalışmışlardır. Daha sonraları, yollar Romalılar için de önemli olduğundan onlar da Pergamon krallarının izlemiş olduğu politikayı takip ederek Termessos şehri ile iyi ilişkiler kurmaya çalışmışlardır. Anadolu'nun diğer eyaletlerindeki bazı şehirlerine de benzeri sebeplerle bağımsızlık hakkı tanınmıştı. Mesela; Bithynia'da Byzantium (İstanbul)¹⁶ şehrinin önemli bir yol ağı üzerinde olması bu şehre Roma'nın bağımsızlık hakkı tanımásında etkili olmuştur. Yine Pontos Bölgesi'nde yoğun bir deniz trafiğine sahne olan liman şehri Trapezus (Trabzon) bağımsızlığını bölgedeki bu konumuna borçluydu.

Asya kıyılarında yeterli bir donanma bırakmamış olan Roma'nın kısa süreli de olsa, bir güvenlik tedbiri olarak batı kıyıları boyunca kuzeyden güneye kadar sıralanmış olan bazı kıyı şehirleri ve Adalar ile de ittifak kurması gerekiyordu. Mesela Kios (Sakız Adası), Samos (Sisam), Kos (İstanköy), Knidos (Tekir), Astypalaia (Astropalya) da Roma Devleti'nin Akdeniz'de tam bir hakimiyet kurmasına kadar bir süre bağımsız bırakılmışlardı.

Anladığımız kadariyla Roma Cumhuriyet Dönemi'nde devlet, bağımsız şehirlerin hizmetlerine karşılık onları vergilendirmeden muaf tutmuş ve kendi yerel mahkemelerinde serbest bırakmıştır. Fakat, bu dönemde şehirlere tanınmış olan ayrıcalıklar ayrı ayrı birer hak olarak henüz belirlenmemiş ve bu konuda bir gelenek oluşmamıştı. Bununla birlikte ancak birkaç istisna dışında Roma hiçbir zaman şehirlere top yekun bir ayrıcalık tanıma-mıştır. Mesela Caesar'in Romalıları desteklemediği için bağımsızlık hakkını elinden almış olduğu Mytilene şehrinin bir zamanlar sadece Roma vergi sisteminden muaf olduğu ve kendi gelirlerini istediği gibi kullanabilme hakkına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Normalde de bağımsız şehirler Asia Eyaleti sınırları içerisinde ayrı birer birim olarak kabul edilerek Roma vergi sisteminin dışında tutulmuşlardır. Ayrıca yine bağımsızlık statüsü tanınmış olan bu şehirler üzerinde merkezden gönderilmiş olan eyalet idarecileri sadece sınırlı bir yetki ve gücü sahiplerdi.

Bağımsız şehirlere kendi sınırları içerisinde, kendi kanunlarını uygulayabilme hakkı tanıyan prensip İ.O. 120-119'da meydana gelen bir hadise ile örneklenebilir. Kolophon idarecisinin haksız bir istekle Metropolis'e (Torbali) gelerek zorunlu asker gücü talep etmesi ve şehrin ileri gelenleri üzerindeki yanlış uygulamaları Metropolis vatandaşları arasında bir huzursuzluğa sebep olmuştu. Bunun üzerine bağımsız Kolophon şehrinin ileri gelenlerinden olan Menippos, Metropolis adına Kolophon'a gelen Roma idarecisi ile Kolophon halkını uzaştırmak için araya girdi. Menippos bir yandan Kolophon vatandaşları tarafından Roma eyalet idarecisiné sert bir tavırla gönderilmiş olan elçilik heyetini engelledi. Diğer yandan da Roma eyalet idarecisiné, idari açıdan eyaletin dışında kalan bağımsız şehirlerin yerel hukukuna karışmaması konusunda uyarıda bulundu¹⁷. Menippos adına Kolophon'da dikilmiş olan bir yazıtta elde edilen bu bilgiler bağımsız şehirlerin mahkemelerinin kendi

¹⁵ Bk. Arrian, *Anabasis of Alexander*, I. 27. 6-7; Winter 1966, 127-37; Freely 1990, 125. Hellenistik Dönem'de Termessos, civardaki bu üstünlüğünü kullanarak Hellen krallarının yanlış politikaları nedeniyle onlara karşı gelerek komşu şehirlerle mücadele etmiştir.

¹⁶ Polybius 1962, 1-10; Meijer - Nijf 1992, no. 71.

¹⁷ SEG 39, 1989, 1244 sütun I. 50-II. 7 (editörün özeti).

kanunları ile çalışması hakkına sahip oldukları konusuna açıklık getirmesi bakımından oldukça önemlidir.

Cicero İ.O. 50 yılında Kilikia'daki eyalet idareciliği döneminde bu prensibi benimsediğini ifade etmektedir. Ona göre hukukun özgürce kullanılabilmesi bağımsızlığın tek göstergesi idi. Cicero, bağımsız olarak ilan edilmiş olan şehirlerde o bölgenin yerel halkı arasındaki anlaşmazlıkların yine kendi yerel kanunları ile çözümlemesi gerektiğini savunmuştur¹⁸. Bu prensip aynı zamanda Roma idarecilerinin eyaletlerdeki yetki alanlarını da sınırladığından çoğu eyalet idarecileri kendilerine bağlı şehirlerin geleneksel kanunlarına karışmamışlar ve kendilerine bağlı olan şehirlerdeki suçu vatandaşları yargılanmaları için Senatus'a göndermişlerdir. Bu açıdan aslında hukuki özgürlük bağımsız şehirler için önemli bir ayrıcalık olarak görülmektedir. İmparatorluk Dönemi'nde de bağımsız şehirlere tanınan ayrıcalıkların neler olduğu kesin hatlarla belirlenmemiştir. Teoride bağımsız şehirler eyalet idarecisinin yargısından muafı. Fakat kendi istekleri dahilinde Roma eyalet idarecilerine danışabilirlerdi. Roma'nın konfederasyonu ve bağımsız şehir statüsünde olan Amisos şehrının Plinius'tan "yardım cemiyeti" kurabilme hakkının tanınması konusundaki talebi buna güzel bir örnek teşkil eder. O dönemin İmparatoru Traianus, Bithynia eyaleti idarecisi Plinius'a göndermiş olduğu cevabı mektubunda, eğer bu şehirle yapılmış olan anlaşmada böyle bir cemiyetin kurulmasını engelleyecek bir hükm yoksa ve böyle bir cemiyetin kurulması toplum düzennini bozmayacaksa Amisos şehrinin bu konudaki kararına karışmaması emrini vermiştir¹⁹. Bu durum şehirlerin bağımsızlık statülerinin zaman zaman da olsa onlara fayda sağladığını göstermektedir.

Zaten Roma İmparatorluğu genelde, hiçbir zaman eyaletlerdeki şehirlerin hukuk sistemlerini değiştirmeye gibi bir endişe duymamıştı. Cumhuriyet Dönemi'nde geleneksel olarak oluşan temayüle göre, yerel mahkemeler İmparatorluk Devri'nde de varlığını sürdürmüştür, fakat bağımsız şehirler eyalet idarecisinin yargı sisteminin dışında bırakılmıştır. Cicero, bu tür uygulamalar karşısında yerli halkı, sadece bağımsız şehirlerde değil eyaletlerde de "yabancı yargıçlara karşı"²⁰ olarak nitelendirmektedir. Bu durum şehirlerde yerel bir yarğıcın, halkın davalarına baktığını gösterdiği gibi, bazen eyalet idarecilerinin bağımsız bir üçüncü kişi sıfatıyla ve bölge halkın isteği ile hukuki davalara karışabileceğini ortaya koymaktadır. Eyalet idarecilerinin, bağımsız ya da diğer şehirlerin yerel kanunlarını değiştirmeye yetkisine kesinlikle sahip olmadıkları bilinmektedir. Yerel mahkemelerdeki davalara Romali eyalet idarecilerinin karışması istendiğinde yargı gücünün yerel yargıçlar ve eyalet idarecileri arasında nasıl paylaşıldığı ise belli değildir. İdamı gerektiren suçlar ve fiziksel (bedene yapılan) cezalandırmalarda eyalet idarecисine danışılması zorunluydu. Şehir mahkemeleri Roma vatandaşlarının kendi şehir sınırları içerisinde suç işlediklerini ileri sürerek bunların kendi mahkemelerinde yargılanmalarını istemiş olsalar bile yukarıdaki tip suçlarda, suçluların Roma'ya gönderilmesi gerekiyordu. Roma kanunlarına göre vatandaşlar²¹ arasında bu açıdan hiçbir ayrıcalık söz konusu değildi. Diğer şehirlerin vatandaşları gibi bağımsız

¹⁸ Cicero, ad. Att. (115 S.B) VI. 1. 15; Macro 1980, 67-1.

¹⁹ Pliny 1988, X. 92 ve 93.

²⁰ Anadolu halkı, Roma'dan gönderilmiş olan hakim ve yargıçlara yabancı gözüyle bakmışlardır.

²¹ Burada Roma'nın kendi vatandaşlarından bahsedilmektedir. Roma'da vatandaşlık kavramı spekulatif bir konu olup bu dönemde henüz kesin bir tanımlama yapılmamıştır. Vatandaşların kanun önündeki durumları ve bu konuda geniş bibliyografik bilgi için bk. Palaz Erdemir 1989, 196 vd.

şehirlerin vatandaşları da yerel mahkemelerin haksızlığı karşısında isterlerse imparatora müracaat edebilirlerdi. Yahut da eyalet idarecisi, imparatorun iradesi doğrultusunda Roma vatandaşlarının da talepleriyle hakim tayin edebilirdi. İmparatorların sevgi ve sempatisini kazanmış olan bazı bağımsız şehirlerin vatandaşları kendileri ile ilgili davalara imparatorun müdahalesini tercih ederek daha iyi bir sonuca ulaşabılırlerdi. Bu durum imparatorların bağımsız şehirler arasında dahi bir taraflılık içerisinde olduğunu ve kendi kişisel tercihleri ile bağımsız şehirlere birtakım imtiyazlar tanıyalıdıklarını göstermektedir.

İmparatorların her bağımsız şehr ve vatandaşlarına karşı takılmış olduğu farklı tavırlar ele geçen belgelerden anlaşılmaktadır. İki ayrı zamanda Aphrodisias ve Delphoi şehirlerinden vergi toplanması sırasında meydana gelen benzer olaylar arasında aynı imparatorun farklı bir tutum sergilediği görülmektedir. Traianus, 100 yılında bağımsız Aphrodisias şehri vatandaşı olan Iulianus Attalos'un²² leiturgia'dan muaf tutulması konusunda sert bir dil kullanırken, 99'da bağımsız Delphoi şehrinde aynı konuda daha yanlış ve kötü uygulamalara maruz kalmış olan Pythodoros hakkında hiçbir uygulamaya girişmemiştir²³. Bu durum imparatorların Anadolu'daki bağımsız şehirlere Roma'nın menfaatleri gereği daha büyük ilgi gösterdiklerini ifade etmektedir. Ayrıca imparatorun ilgi gösterdiği bağımsız şehirlerin vatandaşları özellikle imparator tarafından korunmuş ve gözetilmiştir.

Bağımsız şehirlerin statülerini belirleyen, fakat problem olan bir diğer konu da vergilendirmedir. Normalde bağımsız şehirler, otonom oldukları için Roma vergi sisteminden muaf olmaları gerekiyordu. Fakat bu durum, Roma vergi toplayıcıları (*publicani*)²⁴ tarafından çoğunlukla göz ardı edilmiştir. Roma'da beş yılda bir yapılan açık artırma usulüyle vergi toplama yetkisini tekellerine almış olan görevliler vergi için gitmiş oldukları bölgelerdeki şehirlerin statülerine bakmadan her yerden vergi toplamaya başlamışlardır²⁵. Bağımsız şehirler ne geç Cumhuriyet ne de İmparatorluk Dönemi'nde Roma vergi görevlilerinin kendi vergi işlerine haksız yere karışmalarından kurtulamadılar. Aphrodisias'ta 119 yılında Roma İmparatorluk Dönemi'nde meydana gelen bir olay buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. O dönemde Aphrodisias bağımsız ilan edilmiş olmasına rağmen vergi toplayıcılar bu şeherde çivi (ya da maden) vergisi toplamışlardır. İmparator Hadrianus mektubunda bu durumu, büyük ihtimalle vergi toplayıcılarının "anlaşmazlık meselesi" olarak belirtmekteydi. Çünkü imparatora göre, "publicani", bu şekilde Aphrodisias toprakları üzerindeki halktan pek çok defa vergi toplamaya çalışmışlardı²⁶.

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde, Anadolu'da bağımsız olarak kabul edilmiş olan şehirlere her konuda özgürlük hakkı tanınmamış, ancak şehirler sadece belli alanlarda serbest bırakılmışlardır. İmparatorlar şehirlere bağımsızlık hakkı tanrıken onların Roma'ya sağlamış oldukları hizmetleri değerlendirdip, şehirlere hizmetlerinin karşılığı olarak neyi uygun görmüşlerse, ancak o kadar bir hak tanımlıslardır. Roma vergi sisteminden muaf tutulma,

²² Oliver 1989, no. 48.

²³ age., no. 44.

²⁴ Romali vergi görevlileri. Eyaletlerde belli bölgelerin vergilerinin toplanması görevini ihale yoluyla satın alan Romali zengin vatandaşlar eyaletlere ya bizzat kendileri giderek ya da vekil ve görevlilerini göndererek vergileri toplarlardı. Geniş bilgi için bk. Palaz Erdemir 1998, 48 vd.

²⁵ Sherwin-White 1984, 236-7.

²⁶ y.dn. 22, 1989 no. 69; Reynolds 1982 no. 15.

eyalet idarecilerinin mali işlerine karışma ve yargısından muaf olma ve hatta belki de askeri görevden muafiyet (Kolophon şehrinde olduğu gibi) gibi haklar birkaç istisna dışında şehirlere ayrı ayrı haklar olarak verilmiştir. Mesela, Aphrodisias ve Termessos iki müstesna şehir olarak en geniş bağımsızlık haklarına sahip olan şehirlerdi. "lex Antonia de Termessibus" ile Termessos kendi kanunlarını kullanabilme, düzenleme ve yeni kanunlar koyabilmek hakkına sahip olmuştu. Adalet işleri kendi mahkemelerinde görülmüyordu. Şehir halkı Roma vergilendirmesinden muaf olduğu gibi, denizde ve karada gümrük vergisini kendisi toplama haklarına sahipti²⁷. Aphrodisias şehri ise Asia Eyaleti'nin idari sisteminin dışında kabul edilerek bu şehir halkı "leiturgia"dan muaf tutulmuştu.

Roma Dönemi'nde en geniş ayıralıklara sahip olduğunu ifade ettiğimiz Aphrodisias ve Termessos dahi dışlarında serbest değillerdi. Her ne kadar bağımsız kabul edilmiş olsalar dahi bu şehirler, Hellenistik Dönem'de olduğu gibi "bağımsız şehir devletleri" durumunda da değillerdir. Bu şehirler, durumlarına göre sadece içişlerinde serbest bırakılmışlardır. Benzer şekilde, şehir devletleri federasyonu olarak Roma Dönemi'nde de varlığını ve kendi gelenekSEL idaresini kendi sınırları içerisinde devam ettirmesine izin verilmiş olan Likya Federasyonu bile daha önceleri sahip olduğu, dış ilişkilerindeki serbestlik hakkını kaybetmişti. Roma'dan izin almadan savaş ve barışa karar verme hakkına sahip değildi²⁸.

Yukarıda sözü edilen, şehirlere tanınmış olan ayıralıklar içerisinde Roma vergi sisteminde muafiyet şehirler için kendilerine imparator tarafından bahsedilmiş kıymetli bir "hediye" değerindeydi. Şehirler, imparatordan belirli bir vergiden muaf tutulmak veya herhangi bir vergiden muaf tutulmak ya da bir vergiden kısmen muaf olmak yahut vergilendirmeden geçici olarak muaf olmak gibi taleplerde bulunabilirlerdi²⁹. Fakat İmparatorluk Dönemi'nde, genel olarak, Roma vergi sisteminden muafiyet oldukça nadir görülen bir ayıralık durumu gelmiştir. Bağımsız şehirlerin büyük bir çoğunluğu Roma'ya haraç (tribut) ödemislerdir. Böylece Roma kendisinden önceki devletlerin vergi toplama usulünü akıllıca kendi sistemine adapte ederek bazı bağımsız şehirlerde de haraç toplayarak bunları doğrudan vergilendirmeye tabi tuttu. Vergilendirme konusunda bu noktada iki ayrı tip bağımsız şehir statüsü ortaya çıktı. Normalde bütün bağımsız şehirlerde vergiler (eyalet vergi sisteminde ayrı olarak) kendi özel idarecileri tarafından toplanmaktaydı. Bu noktada bir ayırm yapmak gerekirse, birinci grupta yer alan bağımsız şehirler toplamış oldukları vergi gelirlerini Roma'nın kendilerine tanınmış olduğu haklar çerçevesinde kendi ihtiyaçları için kullanabileme hakkına sahiplerdi. İkinci grupta yer alan bağımsız şehirler ise yine kendi vergisini kendi idarecileri tarafından toplayarak imparatorun görevlendirdiği memurlara "haraç" olarak ödüyorlardı. Likya Federasyonu buna güzel bir örnektir. Burada, eskiçağlarda olduğu gibi, federasyona bağlı bulunan her şehir, ileri gelenlerinden bir kişiyi seçerek vergisini toplamakla görevlendirdi. Yardım (haraç olarak) adı altında yerel idareciler tarafından toplanan imparatorluk vergileri³⁰ daha sonra federasyonun merkezi hükümetine ve oradan da imparatorluk görevlilerine teslim edilmiş olmalıdır. İ.S. 2. yy.'da bu sistem, Anadolu'da biraz şekil değiştirerek bağımsız şehirlerde "ilk on" veya "ilk yirmi" adı verilen kurulların

²⁷ Strabo, XIV. 3. 3.

²⁸ Millar 1977, 425.

²⁹ Pliny 1988, X. 47; Strabo, XIII. 593; Pliny 1963, V. 124; Magie 1950, 415 dn. 36-7, 459 dn. 30, 593 dn. 15.

³⁰ Ayrıca bk. Jones 1940, 137; Magie 1950, 648 dn. 48; Abbot-Johnson 1968, 165, 167, 171, 188, 196, 202.

oluşmasına neden olmuştur. Bunlar, vergi toplayıcısı olmamalarına rağmen vergiyi haraç olarak toplamışlardır.

Diğer yandan, "ius Italicum"a göre şehirler Roma'ya haraç ödemekten muaf tutulmuşlardı. Bu ilk kez Iulius Caesar tarafından yeni kurulmuş olan kolonilere tanınmış olan bir haktı ki bunların statüsü bağımsız şehirlerden farklıydı. Anadolu'daki en erken Roma kolonisi olduğu bilinen Bithynia'daki Apameia, ve Parion; Pontos'taki Sinope (Sinop) ve Alexandreia Troas gibi yerler "kendi içişlerini kendileri idare etme hakkına sahip olan şehirler" olmakla birlikte, Roma adına haraç toplanmasından muaf olan yerlerdi³¹.

Hukuki olarak "müttefiklik" ve "bağımsızlık" terimleri Roma'nın hakimiyetinde bulunan şehirlere birtakım haklar tanımişsa da uygulamada bu şehirler için çok az şey ifade etmiştir. Roma'nın sözde ayrıcalıklı olarak ilan ettiği şehirler üzerinde standart bir politika takip etmediği açıklıdır. Özellikle İ.S. 1. ve 2. yy.'larda bu, imparatorun şehirlere tanıdığı bir imtiyazdı ve tanınan ayrıcalıklar her zaman değişiyordu. Bazı şehirler bağımsızlıklarını tamamıyla kaybederken, bazıları elde ettikleri hakları muhafaza ettiler, bir kısmı da ilk kez bağımsızlık hakkı elde ettiler. Akhaia, Lykia (Likya), Rhodos (Rodos); Byzantion, ve Samos bağımsızlık ve vergiden muafiyet haklarını Nero'nun zamanında elde ettiler. Vespasianus, Nero'nun şehirlere tanımış olduğu bu hakkı ellerinden geri aldı. Amacı, şehirlere tanınan vergi muafiyetini ortadan kaldırarak bütün şehirlere aynı idari statüyü tanıtmak ve genelde şehirler üzerinde aynı politikayı uygulamaktı. Bunlardan başka, diğer bazı şehirler, mesela, Stratonikeia (Neron zamanında), Astypalaia (Traianus zamanında) ve belki de Mytilene (Hadrianus Dönemi'nde) bağımsızlıklarına yeniden kavuşurken vergiden muaf olma haklarını kaybettiler.

Bağımsız şehirlerin bir diğer özelliği de, Termessos ve Aphrodisias'ta görüldüğü gibi, eyalet idarecilerinin bağlı şehirlere yapmış olduğu ziyaretlerden, idari konulardaki yönlendirmelerinden muaf tutulmuş olmalarıydı. Eyalet idarecileri, bağımsız şehirlerin içişlerine karmaşa hakkına sahip değildiler. Ancak, bağımsız şehirler, eyalet idarecilerinden böyle bir talepte bulundukları takdirde onlara yol gösterebilirlerdi. Mesela, 180-190 yıllarında Aphrodisias boulesi³² şehirde meydana gelen mali sıkıntı dolayısıyla Asia Eyaleti idarecisini tarafsız bir kişi sıfatıyla kayıtlarını incelemeye çağrırmıştır.

Bithynia'daki Apameia, bağımsız bir şehir olmakla birlikte bir Roma kolonisi idi. Daha önceki eyalet idarecilerinden hiçbiri Apameia'nın mali kayıtlarını incelememiş olmasına rağmen şehrin mali buhran yaşadığı 111-113 yıllarında halkın Plinius'tan kayıtlarına göz atmasını istedikleri anlaşılmaktadır. Fakat Plinius'un Traianus'a yazmış olduğu mektup³³ kendisinin bu konuya karışıp karışmama konusundaki endişesini de ortaya koymaktadır³⁴. Gerçekten de eğer bütün bağımsız şehirler eyalet sınırlarının dışında kabul edilerek, eyalet idarecisinin kontrol alanı dışında bırakılmışsa, normal prosedür bağımsız şehirler istekte bulunmadıkça eyalet idarecilerinin, bağımsız şehirlerin mali işlerine karışmamalarını gerektirmektedir. Bu nedenle eyalet idarecileri böyle bir görev için çağrılmış olsalar bile

³¹ Pliny 1988, X. 47; Strabo XIII. 593; Pliny 1963, V. 124; Magie 1950, 415 dn. 36-7, 459, dn. 30, 593 dn. 15.

³² Boule, kentin conseyi, yani danışma meclisidir. Bk. Palaz Erdemir 1998, 211 vd.

³³ Plinius imparatora göndermiş olduğu mektubuna, Apameia şehri vatandaşlarının yazmış olduğu mektubu da eklemiştir.

³⁴ Pliny 1988, X. 47-48.

kendilerine getireceği fazladan iş yükü ve sorumluluktan dolayı bağımsız şehirlerin işlerine karışmak istememişlerdir. Diğer yandan eyalet idarecilerinin otoritesine bağlı olmasalar bile, bağımsız şehirler Roma Devleti'nin kontrolünden tamamıyla kurtulmuş sayılmıyorlardı. İmparatorlar, Asya'nın diğer şehirlerinde olduğu gibi, gerekli gördükleri zamanlarda bağımsız şehirlerde de faaliyet göstererek bu şehirlerin mali kayıtlarını inceleyebilecek özel komisyonlar oluşturuyorlardı. "Curatores" adını taşıyan bu kontrolörler geçici bir süre için tayin ediliyorlardı³⁵. Belirli bazı bağımsız şehirlerde özel görevlilerin faaliyet göstermesi için ise imparatorun onayı kesinlikle gereklidi. Fakat, zaman zaman bağımsız şehirlerin kendi istekleri dışında bu şehirlerde imparatorun "procurator'u"³⁶ ve eyalet idarecilerine rastlanmış olması Roma idareci ve devlet görevlilerinin tanıdıkları "bağımsızlık" hakkını nasıl hiçe saydıkları göstermektedir. Mesela, imparatorlar tarafından geniş haklar tanınarak bağımsızlık statüsünün sık sık korunduğu bilinen Aphrodisias'da dahi, merkezin bilgisi dışında şehirde faaliyet gösteren görevlilere rastlanmıştır³⁷.

İ.S. 3. yy.'da artık şehirlere daha az ayrıcalıklar tanınmaya başlandı. Sayısı gittikçe azalan bağımsız şehirlerin durumları anlaşmayla garanti altına alınarak, yapılan akidler, anlaşmayı yapan imparatorun ömrüyle sınırlı kaldı. Tanınan bağımsızlığın kapsamı ve karakteri yine değişkenlik gösterirken, imparatorlar şehirlerin bağımsızlık statülerini yenilemek için kendilerini hiçbir zaman zorunlu görmediler ve önemli bir sebep ve ihtiyaç yok ise şehirlere tanınmış olan ayrıcalıklar sona erdirildi. Mesela yine Aphrodisias şehrinin durumu göz önüne getirilirse şehrin bağımsızlık statüsünün İmparatorluk Dönemi boyunca (119'da Hadrianus, 196'da Severus ve Caracalla, 224'te Septimius Severus Alexander ve 238'de II. Gordianus tarafından) yenilendiği görülmektedir. Roma Devleti ve şehirler açısından böyle bir statüye sahip olmanın artık bir değerinin kalmamış olması nedeniyle İ.S. 3. yy.'in ortalarından itibaren bu gelenek tamamıyla ortadan kalkmıştır³⁸.

³⁵ Magie 1950, 145 vd; Burton 1972, 183; Syme 1977, 38 vd.; Burton 1979, 466-69.

³⁶ İmparatorun sivil idarenin çeşitli kurumlarında vekili olarak görevlendirdiği kimseler. Bk. OCD2 "procurator maddesi".

³⁷ Reynolds 1982, Appendix VIII, 44-5. numaralar.

³⁸ Şehirlerin bağımsızlık statülerine ışık tutan en fazla belge Aphrodisias'da bulunmuştur. Ancak bu şehirde (ve Anadolu'nun diğer şehirlerinde) İmparator Traianus Decius'tan sonra (aşağı yukarı 250) bağımsızlığın yenilendiğine dair hiçbir belgeye rastlanmamış olması İ.S. 3.yy.'da artık Roma'nın şehirlere böyle bir imtiyazı tanımaktan vazgeçtiğini göstermektedir.

Kaynakça ve Kısalmalar

Bu makalede, Der Neue Pauly [DNP] (1996) XII vd.'nda verilen, ayrıca "Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yayın İlkeleri'ne gösterilmiş olan kısaltmalara ek olarak aşağıdaki kişisel kısaltmalar kullanılmıştır.

- Abbott-Johnson 1926 F. Frost Abbott - A. Chester Johnson, *Municipal Administration in the Roman Empire*² (1968).
- Arrian, *Anabasis* Alexandri, Book I-IV, Vol. I, E. Iliff Robson (çev.) (1946).
- Bosworth 1995 A. B. Bosworth, *Conquest and Empire (The Reign of Alexander the Great)* (1995).
- Burton 1972 G. P. Burton, "Senatoren von Vespasian bis Hadrian", JRS 62, 183.
- Burton 1979 G. P. Burton, "The curator rei publicae: towards a reappraisal", Chiron 9, 1979, 465-487.
- Cicero, ad Att Cicero's Letters to Atticus, D. R. Shackleton Bailey (çev.) (1978).
- Freely 1990 J. Freely, *Classical Turkey* (1990).
- İnalçık 1976 H. İnalçık, "The rise of the Ottoman Empire", in; M. A. Cook (ed.), *A History of the Ottoman Empire to 1730* (1976) 10-53.
- Jones 1940 A. H. M. Jones, *The Greek City (from Alexander to Justinian)* (1940).
- Last 1936 H. Last, "Rome and the Empire", CAH XI Bölüm XI (The Imperial Peace AD 70-192) (1936) 435-477.
- Lintott 1993 A. Lintott, *Imperium Romanum (Politics and Administration)* (1993)..
- Lund 1992 H. S. Lund, *Lysimachus (A Study in Early Hellenistic Kingship)* (1992).
- Macro 1980 A. D. Macro, "The cities of Asia Minor under the Roman imperium", ANRW II.7.2 (1980) 658-697.
- Magie 1950 D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor (to the end of the third century after Christ)* (1950).
- Meijer-Nif 1992 F. Meijer - O. Nijf, *Trade, Transport in the Ancient World* (1992).
- Memiş 1993 E. Memiş, *Eskiçağ Tarihinde Doğu-Batı Mücadelesi* (1993).
- Millar 1977 F. Millar, *The Emperor in the Roman World (31 BC- AD 337)* (1977).
- Oliver 1989 J. H. Oliver, *Greek Constitutions of Early Roman Emperors from Inscriptions and Papyri*, American Philosophical Society. Vol. 178 (1989).
- Palaz Erdemir 1998 H. Palaz Erdemir, *The Administration of Roman Asia (From the First Century BC to the Third Century AD and a Comparison with Osmanli Government)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Swansea 1998).
- Pliny 1963 Pliny, *Naturalis Historia*, H. Rackham - W. H. S. Jones (çev.) (1963).
- Pliny 1988 Pliny, *The Letters of the Younger Pliny*, B. Radice (çev.) (1988) .
- Polybius 1962 Polybius, *The Histories of Polybius I-II*, F. W. Walbank (çev.) 1962.
- Reynolds 1982 J. Reynolds, *Aphrodisias and Rome* (1982).
- Reynolds-Tannenbaum 1987 J. Reynolds - R. Tannenbaum, *Jews and Godfearers at Aphrodisias* (1987).
- Sherwin-White 1984 A. N. Sherwin-White, *Roman Foreign Policy in the East (168 BC to AD 1)* (1984).
- Strabo Strabo, *The Geography*, H. L. Jones (çev.).
- Suetonius (1920) Suetonius, *The Lives of the Caesars I-II*, J. C. Rolfe (çev.) (1920).
- Syme 1977 R. Syme, "The Enigmatic Sospes", JRS 67, 1977, 38-49.
- Winter 1966 E. Winter, "Notes on military architecture in the Termessos region", AJA 70, 1966, 127-137.

Summary

The “free cities”, a Question of Roman Administration in Asia Minor

The province of Asia included those “free” or “autonomous” cities whose status had been recognized by Rome in 188 when they had been “friends and allies” of Rome. The concept of the “free city” was not new for the Greeks, as it had been introduced by Alexander the Great and had been developed by his successors. In Asia this begins with Titus Flamininus’ famous declaration at the Isthmus in 196, following a “senatus consultum” the previous winter, that the Greek cities were to be free, in possession of their own laws (*autonomoi*), free from garrisons (*aphrouretoi*), and from the payment of tribute (*aphorologetoi*). But after the annexation of Asia the underlying reasons for and the views expressed concerning the “freeing the cities” were no longer entirely altruistic.

During the late Republic (50 BC-30 BC), the status of a free city rested upon both unspecific and unilateral grounds, lacking in any traditional sanction. This worked to the advantage of the Romans, who could construe the obligations of this new style of allies, as they themselves saw fit. Indeed the *lex provinciae*, a law which encompassed a vast range of organisational tasks in relation to the eastern provinces, was mandatory for all cities. Changes to the general constitution of this law could not occur without the authority of the central government. Although a free city could modify its original constitution by its own legislation, it was bound by the command of the Roman Senate or the dictator, who granted the status (which was not unconditional). The Roman word “libertas” does not exactly correspond to the concept of “freedom” of the cities. It did not imply that communities had the untrammelled control of their own international relations, with the right to declare peace and war of their own free will. From this point of view, a “free” city was only one of the constitutional parts of the Roman state.

The free cities did not attempt to retain their earlier status. They are simply known to have sent troops and ships to the kings to assist them during earlier wars. After the Romans had taken possession of Asia, these cities, like the other kingdoms, continued to send troops, ships, or supplies for Roman use. They may have paid money as well as sending goods or materials to Rome. In this sense it is very difficult to identify and classify the ‘free and autonomous’ cities, as it seems that there was no determined, definitive or categorical standard criterion which was applied to define them as “free”. Most of them however, held varied privileges which gave them exemption from the payment of tribute.

However, in the late Republic, the liberty of dispensing justice was a mark of “freedom”. If their cities were declared free, those legal cases between natives should be tried under

their own laws. The liberty of the cities to use their own laws became a privilege only for the so-called free cities. (Even so, “free cities” were still under the authority of the Roman emperor, and intervention by a higher authority was unavoidable). The system of granting the cities the right to use their traditional laws was considered a useful policy by the Republic. From the cities’ point of view obtaining “freedom of justice” became the key criterion defining their “liberty” in the empire, but they were not free from the illegal interventions made by Roman tax collectors. This was due to the unscrupulous system of Roman tax collection inflicted upon its subjects from 123 BC onwards. During the Republic, despite the fact that free cities were granted their autonomy, with the right to tax immunity, this was often ignored by the Roman “publicani”. Collectors exercised their tax gathering rights over all the cities without regard to their particular status as free or otherwise. Under the Empire, the free cities were subject to taxation and were no longer immune from the financial control of the special imperial commissioners.

Under the Roman administration, the subject cities, including the free cities, may also have had the right to issue small coins, although the right to issue coinage is not necessarily an indication of free status.

The Roman military presence in Asia was always slight or inefficient. The free cities therefore retained their freedom down to the eve of the Mithridatic war, as long as they continued to “help” their “ally and friend” and stayed loyal to Rome. They were regarded as essential sources of military manpower, and helped remedy Rome’s deficiencies in this respect. In fact, the free cities around the north-western coastline were especially important for defensive purposes in this early period. The strategic position of Cyzicos and Lampsacos during the Mithridatic Wars from 89 BC to 73 BC reveals the importance of this military consideration in granting freedom to such cities. However, during the imperial period (30 BC-AD 395), when secure and regular financial returns was regarded as more desirable, rather than occasional military assistance, the free cities were included within the province.

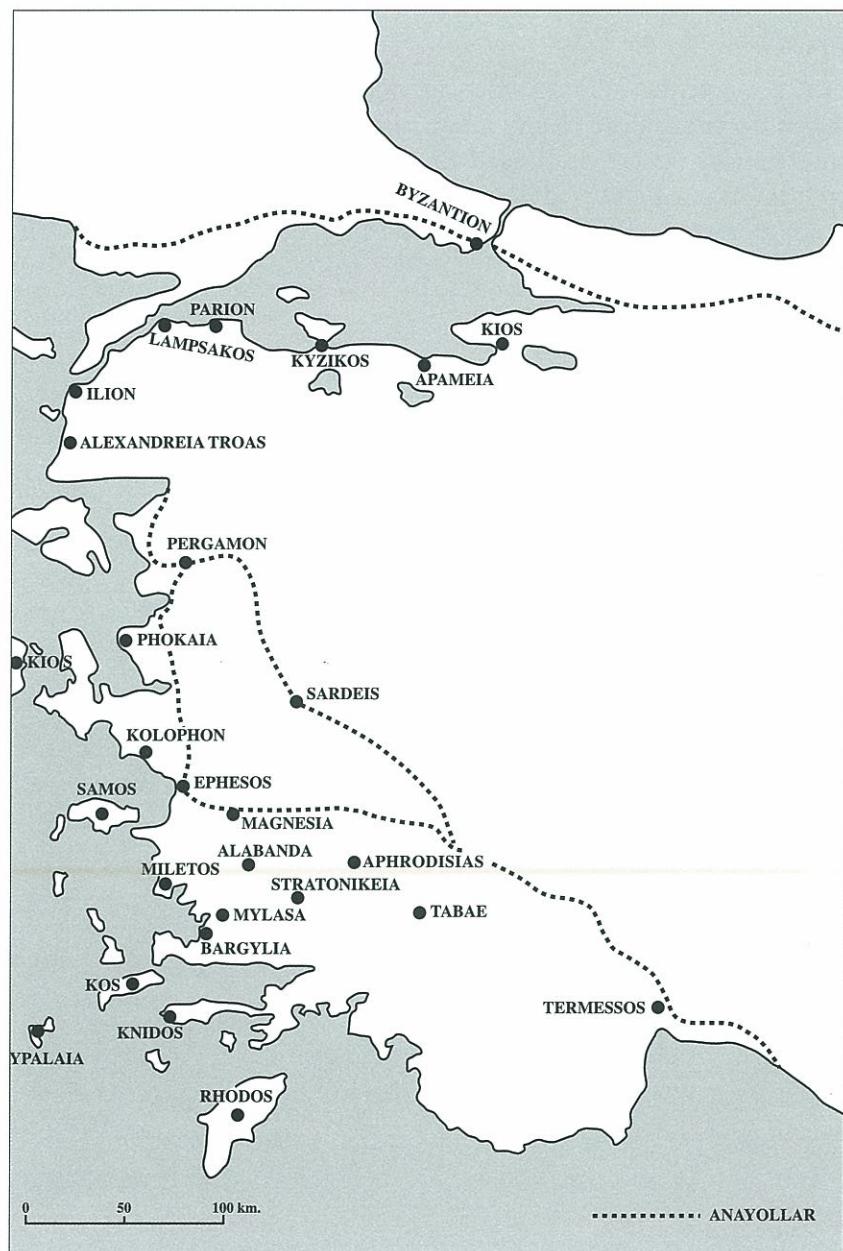
This underlines the degree of independence attained by the free cities during the Republic; the control of public security in their territories was left entirely in their hands. The sanctions of the Roman proconsul played no part; the judicial controls were to be provided by the city courts.

The main concern of Rome was to provide safeguards for keeping the new territory in their hands. On the other hand, although preserving the cities’ status was not their prime interest, they allowed the Asian cities to enjoy considerable freedom, by giving them their autonomy even after they had become Roman possessions. The question is to what extent were they free, as the advantage of a watered-down freedom can be disputed, while precise upper limits were being set upon their independence!

Roman maintenance of the status of free cities was conditional and depended upon the goodwill of the Romans. These cities, in fact, would be accepted as “free”, only for as long as they served the interests of the Romans. If they refused to help the Romans, they would lose their freedom, as happened to the city of Mytilene during the first Mithridatic War in 88-87 BC (though later Caesar did renew the immunity of the city). Others like Pergamon, Ephesos, Sardis, Stratoniceia, Bargylia, and Aphrodisias were accepted as free cities because they appeared to be helpful in providing assistance to the Romans when such

assistance was required, as well as being a valuable source of revenue. The city status (*civitates foederatae*=cities which bore the title by a treaty) was also granted occasionally by treaty to some of cities, apparently for tactical reasons, either as a special reward or to secure the loyalty of small communities which were situated in positions of strategic or political influence.

During the Empire, the attitude of the Roman state towards the conditions of the “liberated” cities becomes more clearly emphasized by the actions of the emperors. However, Roman emperors never felt obliged to renew the freedom of certain cities, if there was no reason for doing so, and these privileges were ended. Consequently, this tradition of “free” or “autonomous” cities ended in the mid third century because the status of a free city was now quite worthless.

Roma idaresinde Anadolu'nun bağımsız şehirleri
(İ.Ö. 1. - İ.S. 3. yüzyıllar arasında)